

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ У СИСТЕМІ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Л.М. Барабан, старший викладач,
Черкаська філія Української академії банківської справи*

Україна зможе посісти належне місце в Європі за умови опанування інвестиційного шляху розвитку, підвалини якого мають бути закладені в процесі структурної перебудови економіки. Тільки таким чином можна змінити сировинний вектор розвитку економічних процесів, що стихійно формується нині. З огляду на нинішню економічну ситуацію в Україні, зокрема на стан фінансового сектора, не можна не визнати, що потреба в лізингу стоїть дуже гостро. При обмеженості фінансових ресурсів, відсутності достатніх умов для довгострокового кредитування, збитковості значної кількості підприємств, невід'ємною складовою стратегії розвитку економіки стає інвестиційна політика. Фінансовий лізинг, як один із видів інвестування, являє собою ефективний механізм оновлення виробничих фондів підприємств основних галузей економіки без великих капітальних витрат.

Важливість запровадження зазначеного методу для масштабного технічного переозброєння виробництва обумовило увагу до лізингу вітчизняних і зарубіжних дослідників, які вважають фінансовий лізинг ефективним способом формування інвестиційних ресурсів для здійснення підприємницької діяльності [4, 5, 7]. Фахівці з лізингового бізнесу стверджують "що рівень фізичного (приблизно 50-70 %) і морального (80-90 %) зносу виробничих потужностей вітчизняних підприємств не дозволить Україні в найближчому майбутньому конкурувати на світовому ринку" [5, с. 5]. Одним зі шляхів подолання даної негативної тенденції є активізація всіх учасників лізингового процесу на фінансовому ринку.

Передусім розглянемо основні напрямки розвитку фінансового лізингу в Україні, причини, що стримують цей розвиток, та ті переваги, які мають особливе значення для розвитку інвестиційної діяльності в Україні.

Проблема підвищення інвестиційної активності на сучасному етапі розвитку економіки України є однією з основних частин загальної проблеми розвитку ефективного суспільного виробництва. Лізинг є однією з форм інвестування, спроможних поставити процес оновлення виробництва і входження вітчизняної економіки в структуру світового ринку, дати потужний поштовх розвитку малого бізнесу, оновленню технологічного парку існуючих виробництв, на вигідних умовах сприяти доступу до найсучасніших технологій. Питання структурної перебудови економіки залишається актуальним. Актуальність даної проблеми підтверджується прийняттям в нашій державі комплексної програми стимулювання розвитку внутрішнього ринку та Програми розвитку інвестиційної діяльності в Україні на 2002-2010 р. [1, с. 14].

До пріоритетних напрямків використання лізингу в Україні можна віднести:

- високотехнологічні наукомісткі галузі: машинобудування, металургію, нафтогазовий комплекс, енергозберігаючі технології;
- харчову промисловість і виробництво товарів народного споживання;
- агропромисловий комплекс;
- охорону здоров'я і навколишнього середовища;
- сферу малого бізнесу в регіонах.

Підсумки макроекономічного розвитку України в 2001 році та за 9 місяців 2002 року свідчать про поліпшення умов розвитку національної економіки. В Україні, починаючи з 2000 р., досягнуто значного приросту внутрішніх капіталовкладень (у 2000 р. – на 14,4 %, у 2001 р. – на 17,2 %), збільшено обсяг зовнішніх інвестицій. [7, с. 26]. За даними Держкомстату України на початок 2003 року загальний обсяг прямих інвестицій становив 5339,0 млн. дол. США, що на 783,7 млн. більше ніж у 2002 році. Найбільшими інвесторами виступали нерезиденти із США (898,0 млн.), Кіпру (602,6 млн.) Великобританії (510,5 млн.), Нідерландів (398,8 млн.), Росії (322,6 млн.) [6, с. 51]. Частка лізингу в даних інвестиціях становила не більше 1-2 %. Особливий інтерес інвесторів викликають такі галузі економіки України: машинобудування і металообробка, харчова промисловість та переробка сільгосппродуктів, транспорт та зв'язок, паливна промисловість, оптова торгівля. В умовах поліпшення інвестиційного клімату в Україні інтерес, що проявляється до лізингу, закономірний. Фінансовий лізинг стає однією з найбільших перспективних форм зменшення інвестиційного ризику на основі розподілу відносин власності і використання об'єктів власності. Багато хто задається питанням: навіщо купувати основні засоби за лізинговими схемами, а не вирішувати проблеми фінансування простим кредитуванням? Однозначної відповіді на це питання немає. Лізинг – це, насамперед, механізм реалізації інвестиційних програм і проектів щодо заміни, оновлення і модернізації основних засобів, які знаходяться у власності юридичних і фізичних осіб. У цьому полягає фінансова і народногосподарська функція лізингу.

Широке застосування лізингу можна отримати завдяки вигодам, які він надає всім учасникам лізингової угоди, а саме:

- інвестиції у формі майна знижують ризик неповернення коштів, оскільки за лізингодавцем зберігається право власності на передане майно;
- лізинг припускає стовідсоткове кредитування і не вимагає негайного початку платежів;
- зручність та менші витрати на виконання лізингової угоди, ніж оформлення банківського кредиту;
- лізингові платежі більш гнучкі і тому їх можна побудувати відповідно до очікуваного грошового потоку лізингоодержувача;
- наявні амортизаційні та податкові пільги (прискорена амортизація дозволяє зменшити оподаткований прибуток);

- для виробника майна лізинг є додатковою можливістю збуту своєї продукції;
- можливе використання нової дорогої техніки, прогресивних технологій без значних капітальних витрат;
- підвищується ліквідність підприємств – лізингоодержувачів і як наслідок – здатність своєчасно розраховуватися з боргами;
- лізингоодержувач отримує від лізингодавця додаткові послуги: юридичні, інформаційні, консультаційні.

Зазначені переваги дають підставу стверджувати, що фінансовий лізинг є особливою формою фінансування придбання основних фондів і ефективним механізмом залучення інвестицій, у тому числі й іноземних. Не випадково лізинг як вид інвестування та реалізації продукції власних товаровиробників набув значного поширення у наших сусідів – країн, які також почали працювати в перехідних умовах до ринкової економіки. За даними Міжнародної фінансової корпорації у 1988 році частка придбаних шляхом застосування лізингу основних засобів у Чехії становила 28 %, Естонії – 25 %, Угорщині – 12,6 %, Словаччині – 12,6 %, Італії – 12,3 %, у Польщі – 8,8 % [3, с. 28]. Навести аналогічні показники щодо українських підприємців неможливо, оскільки в Україні офіційна статистика не веде окремого обліку даних операцій. Через відсутність статистичної звітності немає змоги проаналізувати, яку частку основних засобів підприємства купують шляхом фінансового лізингу, в які галузі надходить дана техніка. Ринок фінансового лізингу в Україні перебуває на стадії формування, незважаючи на свідчення статистичних звітів Всеукраїнської асоціації лізингу “Укрлізинг”, що за останні 3 роки обсяг лізингових послуг в Україні зріс майже на 30 % та склав 50 млн. дол. США. Однак весь обсяг лізингу не перевищує 10-12 % його попиту в промисловості України [4, с. 36]. На нашу думку, через відсутність цілеспрямованої державної політики з розвитку лізингу, а не через брак інвестиційних коштів, темпи розвитку оновлення основних засобів та нематеріальних активів в Україні є надто низькими. Лізингова діяльність зведена до простих орендних відносин, купівлі-продажу на виплат, до того ж ще і затиснутої рамками обтяжливого для діяльності лізингових компаній законодавства. Це, насамперед, наступне:

- необґрунтовані обмеження по термінах лізингу;
- непогодженість окремих положень з оподаткування лізингових операцій з відповідними законами про оподаткування, що приводить до вирішення спорів у судовому порядку;
- обмеження щодо роботи з фізичними особами, котрі не є суб’єктами підприємницької діяльності;
- відсутність можливості передачі об’єктів лізингу в сублізинг, хоча у світі така практика дуже поширена;
- обмежені можливості із залучення ресурсів від юридичних і фізичних осіб для забезпечення лізингових операцій.

Банківська система не завжди зацікавлена в роботі на ринку лізингу. Про це свідчать залишки заборгованості за вкладеними у фінансовий лізинг коштами банків, які на кінець вересня 2003 року становили лише 65 млн. грн., що складає лише 0,1 % в загальному обсязі кредитів [2, с. 104].

Перед банками стоїть проблема платоспроможних позичальників. Активізувати роботу банків на ринку лізингу неможливо, якщо не зменшити ризик лізингових операцій і не вдосконалити систему захисту прав кредиторів. Це можливо здійснити тільки за умови, що державні підприємства і установи матимуть право здійснювати придбання основних засобів шляхом операцій фінансового лізингу не тільки за рахунок кредитів банків, а й за рахунок бюджетних коштів. Дані заходи зможуть підвищити прибутковість вітчизняних підприємств, що в майбутньому збільшить надходження до бюджету, посилять довіру банків до лізингоодержувачів.

На даному етапі розвитку Україна є постачальником сировини для розвинутих країн світу, тому одним із першочергових завдань економічної політики держави повинен бути вихід України на високий рівень технологічного розвитку. Для цього необхідні технологічні інвестиції, які можна отримати за допомогою фінансового лізингу.

Для подальшого успішного розвитку лізингового бізнесу в Україні необхідно:

- розробити та здійснити систему організаційно-економічних заходів щодо стимулювання та державної підтримки розвитку лізингу в Україні;
- у пріоритетному порядку продовжувати роботу щодо вдосконалення законодавчо-нормативної бази лізингу;
- створити економічні умови щодо розвитку ефективного інвестиційного ринку, де поєднуюватимуться інвестиції з інноваціями завдяки вибору найбільш прогресивних проектів;
- з огляду на ефективність лізингу як інструменту інвестиційної політики, доцільно запровадити окрему статистичну звітність з лізингу.

Фінансовий лізинг повинен стати ефективним засобом інтенсивного розвитку економіки України, забезпечуючи конкурентноздатність вітчизняної продукції на світовому ринку.

Список літератури

1. Послання Президента України до Верховної Ради України, 2002.
2. Бюлетень Національного банку України. – 2003. – № 9. – С. 104.
3. Капроні Р., Кисіль С., Рязанова Н., Василенко Д. Лізинг в Україні: Посібник. Проект з розвитку лізингу в Україні МФК. – К., 2001. – 142 с.
4. Миронюк А. Своя копійка з чужого майна // Галицькі контракти. – 1999. – № 28. – С. 36.
5. Сошенко П. Лізинг: скільки не лижи, а легше не стане // Україна-бізнес. – 2003. – № 40.
6. Статистичні таблиці з послання Президента України до Верховної Ради України від 15.04.2003 // Економіст. – 2003. – № 7. – С. 51.
7. Сухоруков А. Проблеми підвищення інвестиційної активності регіонів // Економіка України. – 2002. – № 8. – С. 26.